



Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,  
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε  
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

## Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

### Α΄ Γυμνασίου

#### Τίτλος:

«Κόσμος πολύχρωμος, ποικιλόμορφος και πολύτροπος»

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΤΕΝΤΟΜΑ



ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ  
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2014



## ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνι 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: [centre@komvos.edu.gr](mailto:centre@komvos.edu.gr)



## **A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ**

### **Τίτλος**

Κόσμος πολύχρωμος, ποικιλόμορφος και πολύτροπος

### **Δημιουργός**

Σταυρούλα Τεντόμα

### **Διδακτικό αντικείμενο**

Νεοελληνική λογοτεχνία

### **Τάξη**

Α΄ Γυμνασίου

### **Χρονολογία**

Μάρτιος 2014.

### **Διδακτική/θεματική ενότητα**

—

### **Διαθεματικό**

Ναι

### **Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα**

I. Φιλολογικής ζώνης

Νεοελληνική Γλώσσα

II. Άλλα γνωστικά αντικείμενα

Εικαστικά

### **Χρονική διάρκεια**

10 ώρες

### **Χώρος**

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής

II. Εικονικός χώρος: —



### ***Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή***

Οι μαθητές και οι καθηγητές να είναι εξοικειωμένοι με:

- ο την εργασία σε ομάδες. Από την αρχή της σχολικής χρονιάς επιδιώκουμε να δίνουμε ευκαιρίες στα παιδιά να ασκηθούν στη συνεργασία. Αν το τμήμα μας περιλαμβάνει παιδιά τα οποία δεν είναι έτοιμα για συνεργασία δίνουμε ασκήσεις, για να τις επεξεργάζονται σε ζευγάρια στην τάξη. Αφού αποκτήσουν κάποια εμπειρία στη συνεργασία, μπορούμε να ανοίξουμε τα ζευγάρια σε μεγαλύτερες ομάδες τεσσάρων ή πέντε παιδιών (Πολέμη-Τοδούλου 2012).
- ο την παρουσίαση ατομική ή ομαδική εργασιών. Η εμπειρία παρουσίασης εργασιών δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Αν διαπιστώσουμε από τα πρώτα μαθήματα με δοκιμαστικές μικρές παρουσιάσεις ή αναγνώσεις εργασιών ότι τα παιδιά δυσκολεύονται, πρέπει να τα ασκήσουμε στην παρουσίαση μπροστά σε κοινό κατά τη διάρκεια των μαθημάτων ώστε να είναι έτοιμα να ανταπεξέλθουν στα ζητούμενα των φύλλων εργασίας του σεναρίου.
- ο τον επεξεργαστή κειμένου.

### ***Προϋποθέσεις υλοποίησης για τον δάσκαλο<sup>1</sup>***

- ο Να υπάρχει συνεννόηση από την αρχή της σχολικής χρονιάς ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς οι οποίοι θα συνεργαστούν με σκοπό την έγκαιρη οργάνωση της εφαρμογής του σεναρίου και τον προγραμματισμό και σχεδιασμό των μαθημάτων.

### ***Προϋποθέσεις υλοποίησης μόνο για τον μαθητή***

- ο Να έχει διδαχτεί τους κώδικες επικοινωνίας και την πολυτροπικότητα από τις ενότητες 1 και 3 του βιβλίου της *Νεοελληνικής Γλώσσας* αντίστοιχα.

---

<sup>1</sup> Εξυπηρετεί να είναι εξοικειωμένος ο εκπαιδευτικός με κάποιο λογισμικό παρουσίασης αλλά δεν είναι απαραίτητο για την εφαρμογή του σεναρίου.



- ο Να έχει διδαχτεί τα βασικά και τα συμπληρωματικά χρώματα, τα θερμά και τα ψυχρά, τους τόνους και τις αποχρώσεις τους στο μάθημα των Εικαστικών.

*Προϋποθέσεις υλοποίησης για τη σχολική μονάδα:*

- ο Διαθέσιμο εργαστήριο Πληροφορικής.
- ο Ύπαρξη διαδραστικού συστήματος και ηχείων.
- ο Ύπαρξη φορητού Η/Υ, βιντεοπροβολέα και οθόνης, αν δεν έχουμε στη διάθεσή μας διαδραστικό σύστημα.
- ο Σύνδεση με το διαδίκτυο στην αίθουσα διδασκαλίας όπου θα εφαρμοστεί μέρος του σεναρίου.
- ο Θετική στάση του διευθυντή και του συλλόγου των εκπαιδευτικών απέναντι στην εφαρμογή διαθεματικού σεναρίου, διότι πιθανόν να χρειαστεί τροποποίηση του προγράμματος ώστε να γίνει η άσκηση (η οποία προβλέπεται από φύλλο εργασίας) με την ταυτόχρονη παρουσία του/της φιλολόγου και του/της εικαστικού για δύο ώρες στο εργαστήριο της Πληροφορικής.

### ***Εφαρμογή στην τάξη***

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

### ***Το σενάριο στηρίζεται***

—

### ***Το σενάριο αντλεί***

—

## **B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ**

Με το παρόν σενάριο επιδιώκουμε να αποκτήσουν οι μαθητές βιωματικά δεξιότητες ανάγνωσης/ερμηνείας ποιητικών κειμένων μέσα από μία πολυτροπική προσέγγιση η οποία στηρίζεται στο χρώμα ως διαφορετικό σημειωτικό τρόπο (Kress & Van Leeuwen 2001: 58-59). Επιλέγουμε κείμενα ποιητικά στα οποία υπάρχει χρώμα σε αρκετές λέξεις (κυριολεκτικό ή μετωνυμικό) και τα οποία προσφέρονται, για να



ανακαλύψουν οι μαθητές της Α΄ ομαδοσυνεργατικά ότι ο ποιητής ζωγραφίζει τον κόσμο με λέξεις.

Για την εμπέδωση των γνώσεών τους προτείνουμε μία ευχάριστη άσκηση στο εργαστήριο της Πληροφορικής με τη χρήση επεξεργαστή κειμένου σε συνεργασία με τον/την εικαστικό. Στοχεύουμε να προσδώσουν οι μαθητές πολυτροπικό χαρακτήρα στα ποιητικά κείμενα μετασχηματίζοντας σε ψηφιδωτό τις λέξεις οι οποίες δηλώνουν χρώμα. Για τον σκοπό αυτό η δραστηριότητα συνεπικουρείται και από το μάθημα των Εικαστικών από όπου αξιοποιούμε γνώσεις σχετικά με το χρώμα και τα ψηφιδωτά.

## Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

### *Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο*

Τα τελευταία χρόνια επιδιώκουμε να ασκήσουμε τους μαθητές στη μεταγραφή των λογοτεχνικών κειμένων σε εικονιστικά κείμενα, για να τα προσεγγίσουν και να τα ερμηνεύσουν χρησιμοποιώντας άλλον σημειωτικό τρόπο. Οι εφαρμογές σεναρίων στην τάξη όμως δείχνουν ότι οι μικροί μαθητές αναζητούν εικόνες στο διαδίκτυο για τη μεταγραφή των κειμένων τους συχνά αντιγράφοντας αυτές που τους αποφέρει η αναζήτηση χωρίς να κρίνουν την αισθητική τους αξία, επειδή απουσιάζει από το πρόγραμμα σπουδών η σχετική εκπαίδευση, αν και τα σχολικά βιβλία βρίθουν εικόνων. «Μία συστηματική μελέτη και κατανόηση της πολυτροπικότητας αυτών των σχολικών πολυτροπικών "κειμένων" [...] θα τους διευκόλυνε στην πρόσληψη και αποκωδικοποίηση της πραγματικότητας που βιώνουν. Κατά συνέπεια, θα έκανε την εκπαίδευση πιο ουσιαστική» (Χοντολίδου 1999).

Προσπαθώντας να εκπαιδεύσουμε τους μαθητές στη δημιουργική μετατροπή ενός λογοτεχνικού κειμένου σε πολυτροπικό επιλέξαμε να αξιοποιήσουμε το φως ή αλλιώς το χρώμα το οποίο ενυπάρχει σε ποιητικά κείμενα ως άλλο σημειωτικό τρόπο. Το φως συνώνυμο της ζωής και το χρώμα κυρίαρχο στοιχείο της φύσης και του κόσμου που μας περιβάλλει, θα μπορούσε να αξιοποιηθεί ως δρόμος προσέγγισης



ενός ποιητικού κειμένου αλλά και ως τρόπος ερμηνείας του καθώς προσφέρει δυνατότητες παραγωγής νοήματος μέσα από την προσωπική αντίληψη/αίσθηση του χρώματος για τον κάθε μαθητή.

#### **Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ**

##### ***Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής***

Επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες

- να αντιληφθούν ότι το χρώμα μάς προσφέρει έναν τρόπο ερμηνείας του κόσμου που μας περιβάλλει
- να αναπτύξουν πνεύμα συνεργασίας.

##### ***Γνώσεις για τη λογοτεχνία***

Επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να μάθουν ότι:

- οι λέξεις είναι τα εργαλεία που χρησιμοποιεί ο ποιητής για να δημιουργήσει εικόνες
- ο ποιητής μπορεί να χρησιμοποιήσει λέξεις οι οποίες δηλώνουν χρώματα, για να σημάνει συναισθήματα.

##### ***Γνώσεις για τη νεοελληνική γλώσσα***

Επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες να μάθουν ότι:

- η χρήση και άλλων σημειωτικών τρόπων εκτός από τη γλώσσα (γραπτός λόγος) συμβάλλει στην ανάγνωση/ερμηνεία ενός ποιητικού κειμένου.
- οι σημειωτικοί τρόποι «συνεργάζονται» για την παραγωγή νοήματος.

##### ***Γνώσεις για τα εικαστικά***

Επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να μάθουν ότι ένα ψηφιδωτό σχηματίζεται από ψηφίδες οι οποίες συσχετίζονται μεταξύ τους και αλληλεπιδρούν.





## *Γραμματισμοί*

Επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να αναπτύξουν
  - συνεργατικότητα μέσω των δραστηριοτήτων σε ομάδες
  - φαντασία μέσω των δραστηριοτήτων που προωθούν τη δημιουργία πολυτροπικών κειμένων.
- να ασκηθούν στον συνδυασμό και την αξιοποίηση γνώσεων που προέρχονται από διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα.
- να μάθουν να συλλέγουν από ένα ποιητικό κείμενο στοιχεία-πληροφορίες, να τα κατατάσσουν σε κατηγορίες και να τα συνθέτουν για να ερμηνεύσουν το κείμενο.

Όσον αφορά στον ψηφιακό γραμματισμό επιδιώκεται :

- να ασκηθούν στην παραγωγή πολυτροπικού λόγου με τη χρήση επεξεργαστή κειμένου.

## *Διδακτικές πρακτικές*

Το σενάριο προτείνεται για το τέλος του Α΄ τριμήνου ή τις αρχές του Β΄ τριμήνου ώστε να έχει προηγηθεί μία γνωριμία των μαθητών μεταξύ τους και με τους εκπαιδευτικούς και να έχει αναπτυχθεί διάθεση συνεργασίας ανάμεσά τους. Η διδασκαλία διακρίνεται σε τρεις φάσεις: στην Α΄ φάση της εισαγωγής στο σενάριο και της προετοιμασίας των μαθητών, στη Β΄ φάση της μετάδοσης γνώσεων στους μαθητές από την πλευρά των εκπαιδευτικών και ασκήσεων εμπέδωσης, καλλιέργειας και ανάπτυξης δεξιοτήτων των μαθητών μέσω παραγωγής συνεργατικού κειμένου. Και στη Γ΄ φάση του αναστοχασμού της δραστηριότητας.

Εφαρμόζεται μετωπική διδασκαλία στην Α΄ φάση, συνδυασμός μετωπικής και ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας στη Β΄ φάση και μετωπική διδασκαλία στην Γ΄ φάση. Σχηματίζουμε ομάδες διαφόρων επιδόσεων ώστε να μπορούν οι μαθητές να ανταποκριθούν στα ζητούμενα των δραστηριοτήτων βοηθώντας ο ένας τον άλλο. Προτείνεται η σύγχρονη παρουσία του/της φιλολόγου και του/της εικαστικού κατά τη





Β΄ φάση στο εργαστήριο της Πληροφορικής κατά την οποία επιχειρείται αξιοποίηση και συνδυασμός των γνώσεων που έχουν αποκτήσει από τα τρία μαθήματα και κατά τη Γ΄ φάση στην τάξη.

Επιδίωξη του σεναρίου δεν είναι η απόκτηση γνώσεων για την ποίηση μέσω της μετωπικής διδασκαλίας αλλά η διαμόρφωση ενεργητικών μαθητών οι οποίοι θα φτάσουν στη γνώση μέσω της αλληλεπίδρασης με τους συμμαθητές τους και τους εκπαιδευτικούς αλλά και μέσω της αξιοποίησης στοιχείων από διαφορετικά μαθήματα. Ωστόσο στην Α΄ Γυμνασίου τα παιδιά χρειάζονται, αν δεν έχει προηγηθεί αντίστοιχη εκπαίδευση στο Δημοτικό, μία σχετική καθοδήγηση από την πλευρά του εκπαιδευτικού ο οποίος μεταδίδει γνώσεις, συμβουλεύει κατά την επεξεργασία των ασκήσεων στην τάξη, συντονίζει τους μαθητές κατά την παρουσίαση των εργασιών αλλά και επιδιώκει να αναπτύξει την αυτενέργεια των μαθητών του.

## Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

### *Αφετηρία*

Αφετηρία ήταν η σκέψη ότι ενώ η πραγματικότητα είναι ποικιλόμορφη και πολύχρωμη το σχολείο δίνει προτεραιότητα στην εκπαίδευση των μαθητών σε μία μορφή μονοτροπικού γραπτού πολιτισμού.

### *Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο*

Στο [ισχύον αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών](#) για το μάθημα των Κειμένων της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α΄ Γυμνασίου προβλέπεται ως στόχος ανάμεσα σε άλλους «να κατανοήσουν την ιδιαιτερότητα της λογοτεχνικής γλώσσας» (σελ. 66).

Στις ενότητες 1 και 3 του βιβλίου της *Νεοελληνικής Γλώσσας* της Α΄ Γυμνασίου γίνεται λόγος για την πολυτροπικότητα. Μάλιστα συνιστάται να προσεχτεί η διδασκαλία της έννοιας της πολυτροπικότητας [...], εφόσον οι μαθητές δεν είναι



εξοικειωμένοι με αυτή<sup>2</sup>. Επίσης στην ενότητα 1 του βιβλίου *Νεοελληνικής Γλώσσας* της Α΄ Γυμνασίου γίνεται λόγος για τους κώδικες επικοινωνίας.

Στο μάθημα των Εικαστικών κατά το Α΄ τρίμηνο προβλέπεται να διδάσκεται ο μαθητής στοιχεία για το χρώμα<sup>3</sup>.

### ***Αξιοποίηση των ΤΠΕ***

Χρησιμοποιούμε το διαδίκτυο ως εργαλείο αναζήτησης μελοποιημένων ποιητικών κειμένων/τραγουδιών και τον επεξεργαστή κειμένου ως μέσο για τη δημιουργία πολυτροπικού κειμένου/εικαστικής σύνθεσης. Χρησιμοποιούμε τον επεξεργαστή κειμένου ως οικείο στα παιδιά ψηφιακό μέσο, για να πειραματιστούν με τη μετατροπή ενός μονοτροπικού κειμένου σε πολυτροπικό αξιοποιώντας ως άλλο τρόπο το χρώμα. Επιλέγουμε ένα ψηφιακό μέσο, γιατί είναι εύκολο να πειραματιστούν και τα παιδιά τα οποία δεν διαθέτουν δεξιότητα στη ζωγραφική. Παρέχει δυνατότητες και ευκολίες τις οποίες δεν προσφέρει η ζωγραφική στο χαρτί και δεν προϋποθέτει χρήση εργαστηρίου ζωγραφικής, χρώματα, χαρτιά και πολύ χρόνο. Επίσης αξιοποιούμε τη φωτεινότητα της οθόνης, ώστε να φαίνονται τα χρώματα λαμπερά –άλλωστε η λαμπρότητα είναι ιδιότητα του φωτός που αντιστοιχεί στον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται τα χρώματα στα κείμενα που έχουμε επιλέξει.

### ***Κείμενα***

*Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων*

*ΚΝΑ Α΄ Γυμνασίου:*

Οδυσσέας Ελύτης, «[Κάτω στις μαργαρίτες το αλωνάκι](#)».

<sup>2</sup> Βλ. Οδηγίες για τη διδασκαλία των μαθημάτων των Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεων Ημερήσιου και Εσπερινού Γυμνασίου για το σχ. έτος 2013-2014. Μετά από σχετική εισήγηση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, πράξη 24/08-07-2013 και 33/30-09-2013 Δ.Σ.

<sup>3</sup> Βλ. 2<sup>ο</sup> κεφάλαιο του βιβλίου των Εικαστικών με τίτλο «Όλα είναι χρώμα».



Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Οδυσσέας Ελύτης, *Η ποδηλάτισσα*. *Τα ρω του έρωτα*, 41. Αθήνα: Ύψιλον/βιβλία, 1986.

Δημοτικό, «Κόκκινο αχέιλι εφίλησα». Στο *Τα ωραιότερα δημοτικά τραγούδια*, τ.3., επιμ. Γ. Κορίδης, 32. Αθήνα: Ιωλκός, 2002.

Υποστηρικτικό υλικό

Μη λογοτεχνικά κείμενα

Νεοελληνική Γλώσσα Α΄ Γυμνασίου: [Β΄ μέρος της 1<sup>ης</sup> ενότητας](#) και [Ε΄ μέρος της 3<sup>ης</sup> ενότητας](#).

Εικαστικά Α΄ Γυμνασίου (βιβλίο μαθητή): [Κεφ. 2. Όλα είναι χρώμα](#), 17-28.

Ερευνώ και Ανακαλύπτω, «Φυσικά» ΣΤ΄ Δημοτικού: Κεφ.10. [Φως](#), 1.

Εικαστικά Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού: [Α3. Ψηφίδες-Ψηφιδωτά](#).

Τραγούδια

«[Κάτω στις μαργαρίτες το αλωνάκι](#)» από τον δίσκο *Ήλιος ο πρώτος*, ποίηση Οδυσσέας Ελύτης, μουσική Γιάννης Μαρκόπουλος, ερμηνεία Μαρία Δημητριάδη, Μέλη της χορωδίας Αινιάν, Universal 1969.

«[Κίτρινο](#)» από τον δίσκο *Τα μυστικά του κήπου*, στίχοι Δημήτρης Μαυρίκιος, μουσική Νίκος Κυπουργός, ερμηνεία Άρης Χριστοφέλλης, Σείριος 2001.

«[Κόκκινο αχέιλι εφίλησα](#)» από τον δίσκο *Ανατολικό παράθυρο*, δημοτικό, μουσική Νίκος Γράψας, ερμηνεία Δυνάμεις του Αιγαίου, MBI 1989.

«[Η φρεγάδα](#)» από τον δίσκο *Η βουή του μύθου*, στίχοι Θεοδωρής Γκόνης, μουσική Νίκος Ξυδάκης, ερμηνεία Νίκος Ξυδάκης, Μελίνα Κανά, LYRA 1996.

«[Η ποδηλάτισσα](#)» από τον δίσκο *Η ποδηλάτισσα*, ποίηση Οδυσσέας Ελύτης, μουσική Μιχάλης Τρανουδάκης, ερμηνεία Αφροδίτη Μάνου, LYRA 1979.



### *Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις*

#### *Α' φάση (μία ώρα) εισαγωγικό μάθημα*

Προβάλλουμε στον διαδραστικό πίνακα δύο φωτογραφίες, μία ασπρόμαυρη και μία έγχρωμη του ίδιου προσώπου, αντικειμένου ή τοπίου και καλούμε τα παιδιά να απαντήσουν ποια από τις δύο φαίνεται πιο κοντά στην πραγματικότητα. Η απάντηση θα είναι μάλλον η αναμενόμενη, οπότε συνεχίζουμε με την ερώτηση, γιατί η έγχρωμη φωτογραφία φαίνεται πιο κοντά στην πραγματικότητα. Περιμένουμε να απαντήσουν, γιατί υπάρχει χρώμα. Μπορούμε να σημειώσουμε στον πίνακα ότι ο κόσμος που μας περιβάλλει έχει χρώμα.

Ακολουθεί μία φωτογραφία νυχτερινή, χωρίς φως, στην οποία δεν διακρίνονται ευκρινώς αντικείμενα. Ζητάμε να μας απαντήσουν τι βλέπουν και στη συνέχεια, γιατί δεν διακρίνονται σιλουέτες. Είναι μάλλον εύκολο να απαντήσουν ότι δεν βλέπουν ξεκάθαρα, γιατί είναι σκοτάδι ή γιατί δεν έχει φως. Σημειώνουμε στον πίνακα ότι το φως μάς επιτρέπει να διακρίνουμε τα αντικείμενα και μάλιστα χάρη στο φως βλέπουμε χρώματα. Στο σημείο αυτό μπορούμε να ανατρέξουμε στο βιβλίο «Ερευνώ και Ανακαλύπτω» του μαθήματος *Φυσικά* της Στ' Δημοτικού, συγκεκριμένα στην 1<sup>η</sup> σελίδα του κεφαλαίου 10 με τίτλο Φως, προβάλλοντας το σχετικό κεφάλαιο στον διαδραστικό πίνακα, για να ανασύρουν στη μνήμη τους όσα είχαν διδαχτεί για την όραση, το φως και το χρώμα την προηγούμενη σχολική χρονιά.

Καλούμε τα παιδιά να πουν στην τάξη πώς νιώθουν όταν βρίσκονται σε ένα σκοτεινό μέρος και πώς όταν φωτίζεται αυτό το μέρος και βλέπουν χρώματα. Σημειώνουμε τις απαντήσεις στον πίνακα σε δύο στήλες γράφοντας ως επικεφαλίδες στη μία «χωρίς φως» και στην άλλη «με φως και χρώμα» αντίστοιχα. Μάλλον τα περισσότερα παιδιά θα δηλώσουν ότι με το φως και το χρώμα νιώθουν ωραία. Αναφέρουμε ότι τα χρώματα της φύσης μάς γεννούν συναισθήματα αλλά και εμείς χρησιμοποιούμε τα χρώματα, για να δείξουμε συναισθήματα. Ζητάμε από τα παιδιά να πουν πρώτα τι συναισθήματα τούς προκαλούν τα χρώματα της άνοιξης και μετά να πουν με τι χρώμα θα έδειχναν τη χαρά ή τη λύπη.



Συνεχίζουμε ρωτώντας τι χρώματα χρησιμοποιούμε σε μία γιορτή και τι χρώματα χρησιμοποιούμε για να δείξουμε το πένθος. Παρατηρούμε αν οι γνώμες τους συγκλίνουν ή αποκλίνουν. Αν υπάρχουν αποκλίσεις θα προέρχονται από παιδιά τα οποία ίσως ανήκουν σε άλλο πολιτισμό. Στόχος είναι να αντιληφθούν ότι σε ένα συγκεκριμένο πολιτιστικό πλαίσιο σημαίνουν κάτι τα χρώματα για όλους χωρίς να χρειάζονται διευκρινιστικά λόγια. Στο σημείο αυτό αξιοποιούμε στοιχεία από την 1<sup>η</sup> ενότητα του βιβλίου της *Νεοελληνικής Γλώσσας* σχετικά με τους κώδικες επικοινωνίας (1<sup>η</sup> ενότητα: 17). Θυμίζουμε στα παιδιά ότι το χρώμα είναι ένας κώδικας επικοινωνίας, ένα σύστημα σημάτων με το οποίο επικοινωνούμε. Επιδιώκουμε με αυτό το εισαγωγικό μάθημα να βοηθήσουμε τους μικρούς μαθητές να αντιληφθούν ότι τα χρώματα είναι στοιχείο βασικό του κόσμου που μας περιβάλλει, ότι η παρουσία των χρωμάτων επηρεάζει τη διάθεσή μας και ότι τα χρώματα λειτουργούν ως μία γλώσσα επικοινωνίας ανάμεσα στους ανθρώπους.

Ρωτάμε να μάθουμε ποια είναι τα αγαπημένα τους χρώματα και στη συνέχεια τους ανακοινώνουμε ότι σκεφτόμαστε να ασχοληθούμε στα επόμενα μαθήματα στο μάθημα της Λογοτεχνίας με ποιητικά κείμενα που έχουν χρώμα και ότι θα ήταν μία ωραία ιδέα να βρούμε κείμενα με τα χρώματα που τους αρέσουν. Καλούμε τα παιδιά να μας πουν πρώτα τι φαντάζονται όταν λέμε ποιητικά κείμενα με χρώμα και έπειτα τι θα μπορούσε να μάθει ένα παιδί μέσα από τέτοια κείμενα. Αναθέτουμε σε δύο-τρία παιδιά να γράψουν στον πίνακα τις σκέψεις τους. Κυκλώνουμε τις σκέψεις στις οποίες συναντιόμαστε και συμπληρώνουμε όπου χρειάζεται.

Ακολουθούμε αυτήν την πορεία στα πλαίσια της προσπάθειας να δώσουμε ευκαιρίες στους μαθητές να συμβάλουν στη διαμόρφωση του μαθήματος στο μέτρο των δυνατοτήτων τους.

Επειδή όμως τα παιδιά είναι μικρά και ενδέχεται να υπάρξουν παρανοήσεις μπορούμε στη συνέχεια να δείξουμε με λογισμικό παρουσίασης στον διαδραστικό τι σκοπεύουμε να μάθουμε από τη δραστηριότητα:

Θέλουμε να μάθουμε ότι οι ποιητές:



- ✚ ζωγραφίζουν με λόγια εικόνες του κόσμου
- ✚ χρησιμοποιούν λέξεις που έχουν χρώμα για να χρωματίσουν τον κόσμο όπως τον φαντάζονται.
- ✚ με τα χρώματα δείχνουν πώς νιώθουν τα πρόσωπα (πλάσματα) τα οποία υπάρχουν στα έργα τους.

Συμπληρώνουμε ότι για να πετύχουμε τους στόχους μας:

- ✚ θα χρησιμοποιήσουμε γνώσεις σχετικά με τα πολυτροπικά κείμενα, τις οποίες έχουν αποκτήσει οι μαθητές από το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας.
- ✚ θα ζητήσουμε τη βοήθεια του/της εικαστικού του σχολείου, για να χρωματίσουν οι μαθητές τις λέξεις των κειμένων και να κάνουν με αυτές τα κείμενά τους έργα ζωγραφικής.
- ✚ θα δουλέψουμε σε ομάδες.

Πληροφορούμε τα παιδιά ότι αξιολογείται θετικά η συμμετοχή τους στις ομαδικές δραστηριότητες, η συνεργασία μεταξύ τους, η ικανοποιητική ανταπόκριση στα ζητούμενα αλλά και η έγκαιρη κατάθεση των ατομικών ασκήσεων στα τετράδια.

Για να ξεκινήσουμε ευχάριστα τη δραστηριότητά μας ζητάμε από τα παιδιά ως εργασία για την επόμενη φορά να γράψουν σε χαρτί χρωματιστό –ωραίο θα ήταν να χρησιμοποιήσουν χαρτί με το αγαπημένο τους χρώμα– το όνομά τους και να το καρφίτσώσουν στον πίνακα ανακοινώσεων. Δηλώνονται με αυτόν τον τρόπο τα μέλη της κοινότητας του τμήματος μέσα σε μία χρωματική ποικιλία και συγχρόνως γνωρίζονται μεταξύ τους μέσα από τη χρωματική τους προτίμηση παιδιά τα οποία ίσως ακόμη δεν έχουν αναπτύξει συναισθηματικούς δεσμούς, εφόσον προέρχονται από διαφορετικά δημοτικά σχολεία. Άλλωστε επιδιώκουμε να δημιουργήσουμε σχέσεις συνεργασίας στους μαθητές της Α΄ οι οποίοι πιθανώς δεν έχουν εξοικειωθεί με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας.





### Αξιολόγηση Α' φάσης

Μετά την 1<sup>η</sup> ώρα της διδασκαλίας παρακολουθούμε τον πίνακα ανακοινώσεων, για να δούμε αν ανταποκρίνονται όλα τα παιδιά στην άσκηση γνωριμίας. Αν κάποια παιδιά δεν έχουν καρφίτσώσει το χαρτί με την παρουσία τους, το υπενθυμίζουμε αλλά η ενημέρωση δεν έχει χαρακτήρα ελεγκτικό. Επιδιώκει να αποτελέσει ένα βήμα προσέγγισης και να προωθήσει την ανάπτυξη συνοχής στην τάξη.

### Β' φάση (8 ώρες)

1<sup>η</sup> ώρα (μάθημα Νεοελληνικής Γλώσσας)

Συνεχίζοντας την κουβέντα την οποία είχαμε ξεκινήσει στο προηγούμενο μάθημα καλούμε τα παιδιά να μας πουν πώς αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο που μας περιβάλλει. Θα απαντήσουν ίσως ότι τον αντιλαμβανόμαστε με τις αισθήσεις μας. Ζητάμε από ένα παιδί να πει ποιες είναι οι αισθήσεις και τις σημειώνουμε στον πίνακα. Ρωτάμε πώς αντιλαμβάνονται τον κόσμο οι άνθρωποι οι οποίοι έχουν προβλήματα όρασης, έχοντας ως στόχο να απαντήσουν ότι χρησιμοποιούν άλλες αισθήσεις π.χ. την ακοή ή την αφή, για να καταλήξουμε ότι οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται τον κόσμο με πολλούς τρόπους ή με άλλα λόγια πολυτροπικά.

Έχουμε ήδη μιλήσει για την πολυτροπικότητα στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας οπότε η έννοια δεν τους είναι άγνωστη. Καλούμε τα παιδιά να ανοίξουν το βιβλίο της *Νεοελληνικής Γλώσσας* στο Β' μέρος της 1<sup>ης</sup> ενότητας και έπειτα στο Ε' μέρος της 3<sup>ης</sup> ενότητας όπου γίνεται λόγος για την πολυτροπικότητα. Από εκεί διαβάζουμε ποια κείμενα λέγονται πολυτροπικά και τι προσθέτει σε ένα κείμενο ένας άλλος τρόπος π.χ. μία εικόνα, προκειμένου να ανανεώσουν τις γνώσεις τους τις οποίες θα αξιοποιήσουμε στη συνέχεια.

Έπειτα δίνουμε ένα από τα ποιητικά κείμενά μας στον διαδραστικό πίνακα σε μονοτροπική μορφή και προτρέπουμε τα παιδιά να απαντήσουν αν το κείμενο είναι μονοτροπικό ή πολυτροπικό. Με βάση τις γνώσεις τους περιμένουμε να απαντήσουν ότι το κείμενο είναι μονοτροπικό και ζητάμε να προτείνουν πώς θα μπορούσε να γίνει πολυτροπικό. Το πιθανότερο είναι ότι θα μιλήσουν για προσθήκη εικόνων σύμφωνα





και με το βιβλίο τους. Παρουσιάζουμε το ίδιο κείμενο σε μία απλή πολυτροπική εκδοχή με την προσθήκη μίας εικόνας και ζητάμε να απαντήσουν ποια από τις δύο μορφές προτιμούν και να εξηγήσουν στην τάξη γιατί.

Καθώς απευθυνόμαστε σε παιδιά τα οποία ζουν σε μία πραγματικότητα όπου κυριαρχεί η εικόνα περιμένουμε να απαντήσουν ότι προτιμούν την εκδοχή με την εικόνα, γιατί δεν είναι βαρετή ή γιατί έχει χρώμα ή γιατί τους αρέσουν οι εικόνες ή γιατί «αυτό είναι πιο ωραίο» χωρίς να μπορούν να το αιτιολογήσουν, εφόσον είναι μία κανονικότητα για τη ζωή τους. Σημειώνουμε τις απαντήσεις τους στον πίνακα και εξηγούμε ότι στη δραστηριότητά μας σκοπεύουμε να μάθουμε να φτιάχνουμε πολυτροπικά κείμενα, αφού μας αρέσουν περισσότερο, είναι πιο κοντά στην πραγματικότητα και γιατί μας δίνουν περισσότερες πληροφορίες ή ενισχύουν το μήνυμα του κειμένου όπως αναφέρει το βιβλίο της Νεοελληνικής Γλώσσας (3<sup>η</sup> ενότητα: 57).

Στη συνέχεια ακούμε το κείμενό μας μελοποιημένο και τραγουδισμένο (είτε από το Youtube είτε από cd), για να αντιληφθούν ότι η μουσική και η φωνή του τραγουδιστή είναι άλλοι τρόποι με τους οποίους μπορούμε να κάνουμε ένα κείμενο πολυτροπικό. Μετά την ακρόαση ζητάμε να μας πουν αν τους άρεσε αυτή η πολυτροπική εκδοχή του κειμένου και αν αυτός ο μετασχηματισμός που έγινε με τη μουσική και τη φωνή τους βοήθησε να προσέξουν το κείμενο, αν το έφερε πιο κοντά τους. Γράφουμε επίσης τις απαντήσεις στον πίνακα. Επιλέξαμε ποιητικά κείμενα μελοποιημένα και τραγούδια, γιατί η πράξη δείχνει ότι τα παιδιά συνήθως προσέχουν το κείμενο, όταν συνοδεύεται από μουσική ακόμη κι αν δεν τους αρέσει ιδιαίτερα η μελοποίηση.

Ρωτάμε με ποιους άλλους τρόπους θα μπορούσε το κείμενο να γίνει πολυτροπικό και γράφουμε τις απαντήσεις τους στον πίνακα. Θα μπορούσαν να πουν ότι το κείμενο θα γίνει πολυτροπικό, αν του προσθέσουμε χρώμα στις λέξεις ή βίντεο. Εκμεταλλευόμαστε τις απαντήσεις τους και συγχρόνως αποκαλύπτουμε το σχέδιό μας. Ανακοινώνουμε ότι θα κάνουμε μία ομαδική άσκηση με τα χρώματα που



φαίνονται ή κρύβονται στις λέξεις των κειμένων στην προσπάθειά μας να μάθουμε καλύτερα την πολυτροπικότητα, για να ενισχύουμε το μήνυμα ενός κειμένου ή να το φέρνουμε πιο κοντά μας, με άλλα λόγια να το ερμηνεύουμε όπως έγινε με τη μουσική και την ερμηνεία στο τραγούδι που ακούσαμε.

Έχουμε συνεργαστεί με τον/τη συνάδελφο των Εικαστικών και γνωρίζουμε ότι έχουν ασχοληθεί τα παιδιά στο μάθημα των Εικαστικών ([βιβλίο μαθητή](#), Κεφ. 2. Όλα είναι χρώμα, 17-28) με το χρώμα –βασικά, συμπληρωματικά χρώματα, ψυχρά-θερμά, τις αποχρώσεις, τον τόνο, τις διαβαθμίσεις ενός χρώματος. Έχουμε διαμορφώσει πέντε ομάδες (πέντε ή τέσσερα παιδιά σε κάθε ομάδα ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών του τμήματος) από τα πρώτα μαθήματα της σχολικής χρονιάς με κριτήριο τις επιδόσεις των παιδιών.

Ξεκινάμε τη δραστηριότητα ορίζοντας στα παιδιά να καθήσουν στα θρανία σε διάταξη ομάδας. Κάθε ομάδα καταλαμβάνει συγκεκριμένη θέση μέσα στην αίθουσα. Ενημερώνουμε ότι τη θέση αυτή θα έχουν σε όλα τα μαθήματα της δραστηριότητας στα οποία θα δουλέψουν σε ομάδες. Γύρω από τα θρανία των ομάδων τοποθετούνται οι καρέκλες των μελών της ομάδας ώστε να επικοινωνούν μεταξύ τους. Είναι σημαντικό για την ομαλή διεξαγωγή της δραστηριότητας να γνωρίζουν από την αρχή σε ποια θέση θα καθήσουν, διότι διαφορετικά δημιουργούνται ταραχή και καθυστερήσεις. Καθιστούμε σαφές από την αρχή ότι κατά τις παρουσιάσεις των εργασιών τα μέλη των ομάδων στρέφονται προς τον ομιλητή και εγκαταλείπουν τη διάταξη ομάδας γύρω από το θρανίο.

Μοιράζουμε στα παιδιά σε φωτοτυπία το ποιητικό κείμενο με το οποίο θα ασχοληθεί κάθε ομάδα. Επειδή τα παιδιά είναι ακόμη μικρά, έχουμε επιλέξει ποιητικά κείμενα τα οποία είναι απλά, ώστε να μπορούν να τα προσεγγίσουν αλληλεπιδρώντας μεταξύ τους μέσα στην ομάδα, εφόσον ενδιαφερόμαστε να τα εξασκήσουμε σε έναν τρόπο εργασίας αλλά και στη συνεργασία. Επιλέγουμε εμείς το κείμενο το οποίο θα δώσουμε σε κάθε ομάδα ανάλογα με τις δυνατότητες της κάθε ομάδας. Επιπλέον, αποφεύγουμε με αυτόν τον τρόπο τις διαφωνίες και τις αντιπαραθέσεις μεταξύ των



ομάδων οι οποίες μπορεί να προκύψουν, αν τα παιδιά δεν είναι εξοικειωμένα αρκετά με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας.

Ως εργασία για το σπίτι αναθέτουμε να αναζητήσουν στο Youtube τα κείμενα που έχουμε μοιράσει σε φωτοτυπία (κάθε ομάδα το κείμενό της), να τα ακούσουν στο σπίτι, να γράψουν ποια εντύπωση τούς δημιούργησε το κείμενό τους σε αυτή την πολυτροπική μορφή και να αιτιολογήσουν τη γνώμη τους στο τετράδιο ως μία επιπλέον ευκαιρία γνωριμίας με τα ποιητικά κείμενα της δραστηριότητας. Ενημερώνουμε τα παιδιά ότι θα την παρουσιάσουν στο μάθημα της Λογοτεχνίας.

## 2<sup>η</sup> ώρα (μάθημα Λογοτεχνίας)

Στην αρχή της ώρας διαβάζει ένα παιδί από κάθε ομάδα τη γνώμη του για τη μελοποιημένη εκδοχή του κειμένου τους, ακούμε αν συμφωνούν ή διαφωνούν οι υπόλοιποι της ομάδας. Εξηγούμε στα παιδιά ότι με αυτόν τον τρόπο αρχίσαμε να δημιουργούμε μία σχέση με τα κείμενά μας την οποία σκοπεύουμε να καλλιεργήσουμε περισσότερο μέσα από τις ασκήσεις γνωριμίας που θα γίνουν σε κάθε ομάδα. Χρησιμοποιούμε τους όρους «σχέση» και «γνωριμία», γιατί συγχρόνως επιδιώκουμε να αναπτύξουμε τη σχέση και την επικοινωνία ανάμεσα στα μέλη των ομάδων. Κατόπιν σχηματίζουμε δύο υποομάδες σε κάθε ομάδα διευκρινίζοντας στα παιδιά ότι με αυτόν τον τρόπο μπορούν να εξετάσουν το ίδιο κείμενο από διαφορετικές οπτικές. Δίνουμε σε φωτοτυπία το [πρώτο φύλλο εργασίας](#). Η διάκριση σε δύο υποομάδες εξυπηρετεί και έναν πρακτικό σκοπό. Η εφαρμογή σεναρίων έχει δείξει ότι συχνά κάποια μέλη των ομάδων παραμένουν εκτός δράσης. Με την ανάθεση διαφορετικών δραστηριοτήτων σε μικρότερα σχήματα ενεργοποιούνται όλοι οι μαθητές.

Σύμφωνα με το φύλλο εργασίας όλα τα μέλη διαβάζουν πρώτα το κείμενο. Έπειτα τα μέλη της α' υποομάδας (τρία παιδιά, γιατί τα ζητούμενα ίσως χρειάζονται περισσότερο χρόνο από ό,τι της β' υποομάδας) θα πρέπει να εντοπίσουν και να υπογραμμίσουν στο κείμενό τους τις λέξεις οι οποίες εμφανώς ή συγκαλυμμένα δηλώνουν φως ή σκοτάδι. Στη συνέχεια να τις κατατάξουν σε δύο στήλες με



επικεφαλίδες «φως» και «σκοτάδι» αντίστοιχα και να σημειώσουν ποιες υπερτερούν. Επιδιώκουμε να αντιληφθούν μέσα από τη συχνότητα των λέξεων αν ο κόσμος του ποιήματος είναι φωτεινός ή σκοτεινός. Αν διαπνέεται από ζωντάνια ή δείχνει να στερείται ζωής. Άλλωστε έχει γίνει συζήτηση στο εισαγωγικό μάθημα σχετική με το φως και το σκοτάδι και τη διάθεση που αυτά δημιουργούν στα ίδια τα παιδιά. Καλούμε τα παιδιά κατόπιν να γράψουν ποια χρώματα βλέπουν στις «φωτεινές» λέξεις και ποια στις «σκοτεινές».

Τα μέλη της β' υποομάδας θα πρέπει να εντοπίσουν ποια πρόσωπα/πλάσματα αναφέρονται στο κείμενο και να αναζητήσουν τα συναισθήματα τα οποία βιώνουν. Επειδή τα παιδιά είναι μικρά, δίνουμε εμείς βοηθητικά μία γκάμα συναισθημάτων για να επιλέξουν από αυτή συναισθήματα και να αιτιολογήσουν κατόπιν τη γνώμη τους. Στη συνέχεια οι δύο υποομάδες συνεργάζονται, παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της έρευνάς τους η μία στην άλλη και απαντούν αιτιολογημένα, αν τα χρώματα που εντόπισαν καθρεφτίζουν τα συναισθήματα των προσώπων/πλασμάτων του ποιητικού τους κειμένου. Τέλος, ζητάμε να γράψουν ποιο είναι το θέμα του κειμένου και αν τους βοήθησε να το πλησιάσουν η μελοποίηση/τραγούδι. Στοχεύουμε στη συνέχεια αξιοποιώντας αυτά τα στοιχεία να προχωρήσουν οι μαθητές σε μία πολυτροπική ανάγνωση/ερμηνεία των κειμένων τους.

### 3<sup>η</sup> ώρα (μάθημα Λογοτεχνίας)

Κάθε ομάδα παρουσιάζει στην ολομέλεια με έναν εκπρόσωπό της τα αποτελέσματα της έρευνας τους. Προβάλλουμε στον διαδραστικό πίνακα το κείμενο κάθε ομάδας και ένα παιδί από τη μία υποομάδα υπογραμμίζει τις λέξεις που δείχνουν φως και σκοτάδι και ένα παιδί από την άλλη υποομάδα τα πρόσωπα/πλάσματα του κειμένου. Καλούμε τρία παιδιά στον πίνακα, γιατί εξοικειώνονται σταδιακά με την παρουσίαση και συγχρόνως αναλαμβάνουν την ευθύνη της προβολής της ομάδας τους. Η ολομέλεια μετά από κάθε παρουσίαση συμπληρώνει ή διορθώνει. Επεμβαίνουμε και συμπληρώνουμε με τη σειρά μας, αν υπάρχουν λέξεις οι οποίες δεν εντοπίστηκαν από τα παιδιά ή αν υπάρχουν σφάλματα στη δήλωση των συναισθημάτων ή μεγάλες



αποκλίσεις στην κατανόηση του θέματος. Χρειάζεται αυτή η διαδικασία, αν και είναι χρονοβόρα, γιατί οι μαθητές της Α΄ ενδέχεται να δυσκολευτούν στον εντοπισμό των «φωτεινών», «σκοτεινών» λέξεων ή στον συσχετισμό χρωμάτων και συναισθημάτων. Αν κρίνουμε ότι είναι απαραίτητο μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε άλλη μία διδακτική ώρα για τις παρουσιάσεις, καθώς τα παιδιά αποκομίζουν πολλές γνώσεις μέσα από τον σχολιασμό και την αξιολόγηση των εργασιών τους από την ολομέλεια. Μας ενδιαφέρει να μάθουν ότι οι φωτεινές λέξεις δεν υπάρχουν μόνο σε χαρούμενα ποιητικά κείμενα αλλά και σε κείμενα όπου εντοπίζεται λύπη γιατί οι ποιητές δείχνουν εικόνες του κόσμου ο οποίος έχει χρώματα. Με άλλα χρώματα όμως ή αποχρώσεις δηλώνεται η χαρά και με άλλα η λύπη. Στο τέλος των παρουσιάσεων συγκρίνουμε ένα κείμενο στο οποίο εντοπίστηκε χαρά από την ολομέλεια με ένα κείμενο στο οποίο εντοπίστηκε λύπη, για να δούμε πώς αποδίδει ο δημιουργός σε κάθε περίπτωση με χρώματα τα διαφορετικά συναισθήματα. Ενημερώνουμε τα παιδιά ότι οφείλουν να κάνουν τις σχετικές διορθώσεις ή συμπληρώσεις στην εργασία της ομάδας τους και να μας την καταθέσουν πριν το επόμενο μάθημα, για να έχουμε το χρόνο να ελέγξουμε αν έγιναν διορθώσεις.

#### 4<sup>η</sup> ώρα (μάθημα Εικαστικών)

Στο παρόν σενάριο αξιοποιούμε τις γνώσεις από τα Εικαστικά ως μέσο για να μπορέσουν οι μαθητές να ερμηνεύσουν ποιητικά κείμενα πολυτροπικά. Εφαρμόζουμε μετωπική διδασκαλία, γιατί εφοδιάζουμε τα παιδιά με γνώσεις τις οποίες σκοπεύουμε να εκμεταλλευτούμε κατά το επόμενο διδακτικό δίωρο στο εργαστήριο. Συνεργαζόμαστε με τον/τη συνάδελφο των Εικαστικών ώστε αυτή η διδακτική ώρα να αφιερωθεί στην τέχνη του ψηφιδωτού. Προτείνουμε την αξιοποίηση του ψηφιδωτού, γιατί είναι έργο το οποίο συντίθεται από ψηφίδες διαφορετικού μεγέθους, χρώματος, σχήματος, υλικού αλλά και διαφορετικής κλίσης και μπορεί να παρομοιαστεί με τον κόσμο ο οποίος μας περιβάλλει και ο οποίος χαρακτηρίζεται από ποικιλομορφία και πολυχρωμία, χαρακτηριστικά για τα οποία έχει γίνει λόγος στο μάθημα της Λογοτεχνίας και της Νεοελληνικής Γλώσσας.





Το ψηφιδωτό εντάσσεται στην ύλη της Β΄ Γυμνασίου αλλά τα παιδιά της Α΄ Γυμνασίου έχουν ασχοληθεί με το ψηφιδωτό στις τελευταίες τάξεις του Δημοτικού (Αισθητική Αγωγή: *Εικαστικά Έκαι Στ΄ Δημοτικού*, [Α3. Ψηφίδες-Ψηφιδωτά](#)) και θα μπορούσαν εύκολα να ανασύρουν τις γνώσεις τους σχετικά με την τέχνη του ψηφιδωτού. Σε σύμπραξη με τον/την εικαστικό μπορούμε να προβάλουμε στον διαδραστικό πίνακα επιτοίχια ψηφιδωτά έργα της Ρωμαϊκής και της Βυζαντινής περιόδου. Εξηγούμε στα παιδιά ότι επιλέξαμε να τους δείξουμε έργα των περιόδων αυτών, γιατί σε αυτά σημαντικό ρόλο παίζει το φως το οποίο ανακλάται από τις ψηφίδες εφόσον αυτές έχουν διάφορες κλίσεις είτε βρίσκονται σε επιφάνειες οι οποίες δεν είναι ομαλές είτε σε κόγχες και αψίδες. Το παιχνίδι των χρωμάτων με το φως δίνει λαμπρό αποτέλεσμα και διαχέει το φως στον χώρο (James 1996: 5). Ενημερώνουμε τους μαθητές ότι στα επόμενα μαθήματα επιδιώκουμε να πειραματιστούμε με το φως και το χρώμα.

Αξιοποιούμε ακριβώς αυτό το φως το οποίο –στη δική μας πρόταση– υπάρχει στις λέξεις μέσα στα ποιητικά κείμενα, για να αλληλεπιδράσουν τα παιδιά μαζί του μέσα από τον μετασχηματισμό των λέξεων στις οποίες υπάρχει χρώμα σε εικαστικές συνθέσεις/ψηφιδωτά όπου τον ρόλο των ψηφιδών αναλαμβάνουν τα γράμματα κάθε λέξης (βλ. [5<sup>η</sup> και 6<sup>η</sup> ώρα](#) και δεύτερο [φύλλο εργασίας](#)).

Στο μάθημα αυτό δεν εστιάζουμε στην κατασκευή ψηφιδωτού αλλά στη λειτουργία της ψηφίδας. Μας ενδιαφέρει να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά σε αδρές γραμμές μέσα από τα παραδείγματα των ψηφιδωτών ότι η ψηφίδα λειτουργεί σαν μία μικρή μονάδα στον χώρο η οποία σε συσχετισμό με τις άλλες ψηφίδες ως προς το σχήμα και το χρώμα δημιουργεί εικόνα.

Στη συνέχεια αναφέρονται στα παιδιά τα διάφορα υλικά από τα οποία δημιουργούνταν στο παρελθόν τα ψηφιδωτά, π.χ. γυαλί, πέτρα, κεραμίδι, όστρακα. Ρωτάμε από τι είδους υλικά κατασκευάζονται σήμερα ψηφιδωτά και από τι είδους υλικά κατά τη γνώμη τους θα μπορούσαμε να δημιουργήσουμε συνθέσεις με ψηφιδωτά. Ακούμε τις απόψεις των παιδιών και τις σημειώνουμε στον πίνακα. Μέσα



από την αναζήτηση υλικού για τις ψηφίδες ενδιαφερόμαστε να βοηθήσουμε τα παιδιά να αντιληφθούν ότι οι ψηφίδες μπορεί να μην είναι από χειροπιαστό υλικό. Εφόσον απευθυνόμαστε σε παιδιά εξοικειωμένα με τις ψηφιακές εικόνες είναι πολύ πιθανό κάποιος μαθητής να αναφέρει ότι τα εικονοστοιχεία (pixel) είναι και αυτά ψηφίδες ενός ψηφιδωτού. Εκμεταλλευόμαστε σε αυτήν την περίπτωση μία εικόνα οικεία στους μαθητές, για να τους προετοιμάσουμε για την επόμενη δραστηριότητα. Όπως τα εικονοστοιχεία δεν είναι υλικό χειροπιαστό αλλά σχηματίζουν εικόνες έτσι θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε και τα γράμματα μίας λέξης, για να δημιουργήσουμε ένα ψηφιδωτό. Αναθέτουμε στα παιδιά για το επόμενο μάθημα στο μπλοκ της ζωγραφικής/τετράδιο να συνταιριάσουν τα γράμματα μίας φράσης έτσι ώστε να δημιουργήσουν ένα ψηφιδωτό<sup>4</sup>.

#### 5η και 6η ώρα (εργαστήριο Πληροφορικής)

Στο μάθημα αυτό επιδιώκουμε μέσα από την άσκηση την οποία προτείνουμε να συνδυάσουν τις γνώσεις που έχουν αποκομίσει από το μάθημα της Λογοτεχνίας, της Νεοελληνικής Γλώσσας και των Εικαστικών. Εργαζόμαστε στο εργαστήριο της Πληροφορικής μαζί με τον/τη συνάδελφο των Εικαστικών. Είναι σημαντική η παρουσία και των δύο εκπαιδευτικών οι οποίοι συνεργάζονται, γιατί λειτουργούν ως πρότυπο συνεργασίας για τα παιδιά.

Τα μέλη κάθε ομάδας κάθονται μπροστά στους σταθμούς εργασίας. Σε έναν φάκελο στον υπολογιστή (π.χ. στην επιφάνεια εργασίας) με το όνομα του σεναρίου υπάρχουν πέντε υποφάκελοι, ένας για κάθε κείμενο, ο οποίος περιέχει εκτός από το ποιητικό κείμενο σε μονοτροπική μορφή και το φύλλο εργασίας –μπορούμε να το δώσουμε και σε φωτοτυπία. Σύμφωνα με το δεύτερο [φύλλο εργασίας](#) τα μέλη της ομάδας αναλαμβάνουν να μετατρέψουν το μονοτροπικό κείμενο σε πολυτροπικό χρησιμοποιώντας επεξεργαστή κειμένου. Καλούμε τα παιδιά να φανταστούν τα

<sup>4</sup> Θα πρέπει είτε ο εικαστικός είτε ο φιλόλογος σε συνεργασία με τον εικαστικό να έχουν ελέγξει τα μπλοκ της ζωγραφικής/τετράδια πριν την άσκηση στο εργαστήριο της Πληροφορικής η οποία ακολουθεί, για να διαπιστωθεί αν υπάρχουν παρανοήσεις και αν χρειάζονται οι μαθητές επιπλέον διευκρινίσεις.





γράμματα κάθε μίας από τις λέξεις οι οποίες εμφανώς ή συγκαλυμένα δηλώνουν χρώμα (τις έχουν εντοπίσει σε προηγούμενο μάθημα) σαν ψηφίδες ενός ψηφιδωτού και να τις χρωματίσουν. Να πειραματιστούν παίζοντας με τις αποχρώσεις ενός χρώματος, τα θερμά και τα ψυχρά χρώματα, τη φωτεινότητα και τη λαμπρότητα αντιμετωπίζοντας τη λέξη ως εικαστική σύνθεση.

Προτείνουμε να αναθέσουμε διαφορετικούς ρόλους στα μέλη της ομάδας ώστε να είναι ενεργοί όλοι στο εργαστήριο, διότι όπως δείχνει η πράξη μερικά παιδιά προσπαθούν μπροστά σε έναν Η/Υ να απασχοληθούν με δραστηριότητες άσχετες προς το μάθημα. Δύο μέλη αναλαμβάνουν το μέρος της δημιουργίας, δηλαδή να χρωματίζουν με το ποντίκι τα γράμματα των λέξεων και δύο μέλη ελέγχουν αν η επιλογή των χρωμάτων αντιστοιχεί στο κλίμα του ποιητικού κειμένου όπως έχει οριστεί από την ομάδα με τη δραστηριότητα του 1<sup>ου</sup> φύλλου εργασίας και έχει συζητηθεί στην ολομέλεια. Επειδή μερικές φορές ακούγονται παράπονα από μαθητές κατά την εκπόνηση των εργασιών ότι επικράτησε η άποψη κάποιου μέλους ενώ αποσιωπήθηκε η γνώμη κάποιου άλλου, προτείνουμε ένα μέλος να αναλάβει τον ρόλο του γραμματέα της ομάδας και να σημειώνει όλες τις προτάσεις που διατυπώνονται και οι οποίες μπορούν να αναφέρονται κατά την παρουσίαση των εργασιών στην ολομέλεια και να τίθενται στην κρίση της.

Μέσα από την εκμετάλλευση δύο σημειωτικών τρόπων, γραπτού ποιητικού λόγου και χρωμάτων επιδιώκουμε να οδηγήσουμε τα παιδιά να πάρουν το φως και τα χρώματα που υπάρχουν μέσα στα ποιητικά κείμενα στα χέρια τους και να μετασχηματίσουν το κείμενο σε εικαστικό/πολυτροπικό έργο. Γνωρίζουν βιωματικά μέσα από αυτή τη διαδικασία ότι ο ποιητής χρησιμοποιεί τη γλώσσα ως εργαλείο για να ζωγραφίσει τον κόσμο, καθώς βλέπουν να ζωντανεύουν λέξεις του κειμένου τις οποίες ίσως δεν θα είχαν προσέξει και αξιολογήσει κατάλληλα σε ένα μονοτροπικό κείμενο αλλά και ερμηνεύουν χρωματικά το ποιητικό κείμενο. Στοχεύουμε επίσης να μάθουν βιωματικά ότι οι σημειωτικοί τρόποι συνεργάζονται για την παραγωγή νοήματος.



Πριν την έναρξη της επεξεργασίας των κειμένων δίνουμε σε κάθε ομάδα την πρώτη εργασία την οποία μάς έχουν καταθέσει (1ο φύλλο εργασίας) διορθωμένη (την έχουμε στο μεταξύ ελέγξει), για να αντλήσουν στοιχεία για την πολυτροπική ερμηνεία του κειμένου την οποία θα επιχειρήσουν.

Κατά τη διάρκεια της παραγωγής του πολυτροπικού κειμένου των παιδιών είμαστε διαθέσιμοι για διευκρινίσεις ή συμβουλές στις ομάδες και παρακολουθούμε διακριτικά την πορεία της εργασίας. Προς το τέλος κάθε διδακτικής ώρας κάθε ομάδα πρέπει να αποθηκεύσει το αρχείο με το κείμενο το οποίο έχει επεξεργαστεί με ένα νέο όνομα στο φάκελό της.

7<sup>η</sup>-8<sup>η</sup> ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Επειδή τα παιδιά της Α΄ Γυμνασίου είναι ακόμα μικρά και ενδέχεται να μην έχουν τις εργασίες μαζί τους, καλό είναι να έχει ο/η εκπαιδευτικός τον φάκελο με τα αρχεία των ομάδων σε stick, για να μπορέσουν να δείξουν τις εργασίες τους στην ολομέλεια. Έχουμε συνεννοηθεί με τα μέλη των ομάδων ότι στην αρχή της παρουσίασης θα ακούσουμε το ποιητικό κείμενο κάθε ομάδας με μουσική και φωνή, ως τραγούδι, για να γνωρίσει η ολομέλεια μία πολυτροπική εκδοχή/ερμηνεία του κειμένου εμπλουτισμένη με ήχο και στη συνέχεια θα παρουσιάζονται οι πολυτροπικές εκδοχές των κειμένων εμπλουτισμένες με χρώμα. Θα πρέπει να έχουμε φροντίσει εμείς να βρούμε τη μελοποιημένη εκδοχή του ποιήματος ή το τραγούδι, για να παρουσιαστεί στην τάξη. Επειδή τα παιδιά της Α΄ συχνά προσέχουν μόνο το κείμενο της ομάδας τους, επιδιώκουμε μέσα από την ακρόαση των τραγουδιών τα οποία είναι ευχάριστα να προκαλέσουμε την προσοχή και μαθητών οι οποίοι κουράζονται από την παρουσίαση διαφορετικών κειμένων.

Κάθε ομάδα παρουσιάζει στον διαδραστικό πίνακα το μετασχηματισμένο κείμενο και στη συνέχεια ένα μέλος το οποίο χειρίζεται τον Η/Υ παρουσιάζει το μονοτροπικό κείμενο και καλεί την ολομέλεια να σχολιάσει τη μορφή του κειμένου μετά την επεξεργασία. Οφείλουμε βέβαια να ρωτήσουμε την ολομέλεια ποια μορφή προτιμά και να ζητήσουμε να αιτιολογήσουν την προτίμησή τους.



Ελέγχουμε αν η πολυτροπική εκδοχή του κειμένου πέρα από την ευχάριστη ή μη μορφή της αντιστοιχεί στα συμπεράσματα στα οποία είχαν καταλήξει με την άσκηση κατά την οποία εντόπισαν την ατμόσφαιρα και τα συναισθήματα που κυριαρχούν στο κείμενο. Επιλέγουμε ορισμένες λέξεις οι οποίες κατά τη γνώμη μας είναι σημαντικές για την ερμηνεία του κειμένου και ζητάμε από τα παιδιά να αιτιολογήσουν τις χρωματικές επιλογές τους. Αν εντοπίσουμε σφάλματα στην απόδοση, ακούμε τη γνώμη της ολομέλειας πρώτα και συμπληρώνουμε κατόπιν, αν χρειαστεί. Καλούμε τα παιδιά να κάνουν τις σχετικές διορθώσεις. Το τελικό κείμενο κάθε ομάδας μπορούμε να το αναρτήσουμε στην ιστοσελίδα του σχολείου, γιατί λειτουργεί θετικά η προβολή των εργασιών για την πρόοδο των μαθητών.

#### Αξιολόγηση της Β' φάσης

Η δραστηριότητα αυτή προβλέπει εργασίες οι οποίες κυρίως εκπονούνται κατά τη διάρκεια των μαθημάτων στο σχολείο. Αξιολογούμε θετικά τη συμμετοχή των παιδιών στις ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες, τη συνεργασία αλλά και την ικανοποιητική ανταπόκριση στα ζητούμενα. Επίσης την έγκαιρη κατάθεση των ασκήσεων στα τετράδια. Ελέγχουμε τα τετράδια των μαθητών και διορθώνουμε την άσκηση την οποία έχουμε ορίσει, αν εντοπίσουμε λάθη. Είναι σημαντική η παρακολούθηση των τετραδίων των μαθητών, γιατί κρατά σε εγρήγορση στους μικρούς μαθητές.

Εφαρμόζουμε, επίσης, αξιολόγηση των εργασιών της κάθε ομάδας από την ολομέλεια. Η εφαρμογή ετεροαξιολόγησης έχει δείξει ότι τα παιδιά λαμβάνουν υπόψη τους τα σχόλια των συμμαθητών τους, γιατί ενδιαφέρονται να έχουν μία καλή παρουσία στην ολομέλεια και συμβάλλει στην καλλιέργεια αιτιολογημένων κρίσεων από τους μαθητές.

#### Γ' φάση (μία ώρα)

Συνοψίζοντας, προτείνουμε στο μάθημα αυτό να παρουσιάσουμε στον διαδραστικό πίνακα χρησιμοποιώντας λογισμικό παρουσίασης τα σημαντικότερα σημεία του σεναρίου με σκοπό τον αναστοχασμό.



Προβάλλουμε στον διαδραστικό πίνακα στόχους που είχαμε θέσει όταν ξεκίνησε η δραστηριότητα και τις ενέργειες με τις οποίες προσπαθήσαμε να πετύχουμε τους στόχους μας. Στη συνέχεια δίνουμε ένα χρωματιστό χαρτί σε κάθε παιδί, για να σημειώσει με όποιο χρώμα επιθυμεί (αρκεί να είναι ευκρινές): α) αν ικανοποιήσαμε τους στόχους μας, β) πού δυσκολευτήκαμε και γ) πού τα καταφέραμε.

Κατόπιν διαβάζει ο εκπαιδευτικός στην ολομέλεια τις χρωματιστές εντυπώσεις. Αν υπάρχει δυνατότητα από το πρόγραμμα, καλό είναι να παρευρίσκονται οι συνεργαζόμενοι εκπαιδευτικοί την ώρα του αναστοχασμού. Σημειώνουν και οι εκπαιδευτικοί τις εντυπώσεις τους από τη δραστηριότητα και τις διαβάζουν στην τάξη. Θα μπορούσαμε να σχολιάσουμε ένα θετικό και ένα αρνητικό σημείο της δραστηριότητας χωρίς να επιμείνουμε ιδιαίτερα. Στόχος μας άλλωστε είναι να εξοικειωθούν τα παιδιά σταδιακά με τη διαδικασία του αναστοχασμού. Στο τέλος καρφιτσώνουμε όλες τις γνώμες στον πίνακα ανακοινώσεων. Το χρωματιστό χαρτί αντίστοιχο με το κλίμα του σεναρίου θεωρούμε ότι θα δώσει ένα ευχάριστο τέλος στη δραστηριότητα και θα δημιουργήσει μία ευχάριστη εικόνα στην αίθουσα ενώ θα έχει προσφέρει την ευκαιρία στα παιδιά να διατυπώσουν τη γνώμη τους σχετικά με τη δράση.

#### Αξιολόγηση της Γ' φάσης

Αξιολογούμε τα παιδιά με κριτήριο τη συμμετοχή τους στη διαδικασία του αναστοχασμού.



## ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

### 1<sup>ο</sup> φύλλο εργασίας

#### Α΄ υποομάδα

Αρχίσαμε να δημιουργούμε μία σχέση με το κείμενό μας την οποία σκοπεύουμε να καλλιεργήσουμε περισσότερο μέσα από τις ασκήσεις γνωριμίας που θα γίνουν σε κάθε ομάδα. Για σας οι πρώτες ασκήσεις προβλέπουν:

- ✿ να διαβάσετε το κείμενο και να εντοπίσετε/υπογραμμίσετε τις λέξεις οι οποίες φανερά ή κρυφά δηλώνουν φως ή σκοτάδι.
- ✿ να τις κατατάξετε στις στήλες στις οποίες αντιστοιχούν.

«φως»	«σκοτάδι»

- ✿ να γράψετε σε ποια στήλη συγκεντρώσατε περισσότερες λέξεις.

Ακολουθούν δύο ερωτήσεις, για να αναπτύξετε πιο στενή σχέση με το κείμενο.

- Με βάση τις λέξεις που μετρήσατε, ποια διάθεση νομίζετε ότι κυριαρχεί στο ποιητικό σας κείμενο; (ο κόσμος του ποιήματος είναι φωτεινός ή σκοτεινός;)
- ποια χρώματα βλέπετε στις φωτεινές και ποια στις σκοτεινές λέξεις;

Μπορείτε να τις κατατάξετε στις στήλες που ακολουθούν;



φωτεινές λέξεις	σκοτεινές λέξεις



## 1<sup>ο</sup> φύλλο εργασίας

### Β' υποομάδα

Αρχίσαμε να δημιουργούμε μία σχέση με το κείμενό μας την οποία σκοπεύουμε να καλλιεργήσουμε περισσότερο μέσα από τις ασκήσεις γνωριμίας που θα γίνουν σε κάθε ομάδα. Για σας οι πρώτες ασκήσεις προβλέπουν:

- ✿ Να διαβάσετε το κείμενο και να γράψετε -ποια πρόσωπα/πλάσματα αναφέρονται σε αυτό.
- ✿ Τα πρόσωπα/πλάσματα του ποιητικού κειμένου βιώνουν κατά τη γνώμη σας κάποιο/α από τα παρακάτω συναισθήματα:
  - χαράς
  - αναστάτωσης
  - έξαψης
  - νοσταλγίας
  - αγωνίας
  - φόβου
  - λαχτάρας
  - λύπης
  - συγκίνησης
  - ζήλειας
  - κάποιο άλλο;

Να αιτιολογήσετε τη γνώμη σας.





## Άσκηση και για τις δύο υποομάδες

- ☀ Αφού ενημερώσετε η μία υποομάδα την άλλη για τα ευρήματα σας **απαντάτε αιτιολογημένα** στην παρακάτω ερώτηση:
  - τα χρώματα που εντοπίσατε καθρεφτίζουν τα συναισθήματα των προσώπων/πλασμάτων του ποιητικού κειμένου;
  
- ☀ Έχοντας πια ολοκληρώσει μία πρώτη γνωριμία με το κείμενο να γράψετε:
  - ποιο είναι το θέμα του κειμένου και
  - αν σας βοήθησε να το πλησιάσετε η μελοποίηση/το τραγούδι.



## 2<sup>ο</sup> φύλλο εργασίας

Αναλαμβάνετε να μετατρέψετε το μονοτροπικό κείμενο σε πολυτροπικό.

Έχετε εντοπίσει τις λέξεις που δηλώνουν φανερά ή κρύβουν χρώμα.

Αφήνετε τη φαντασία σας ελεύθερη να δει τα γράμματα κάθε μίας από αυτές τις λέξεις σαν ψηφίδες.

Έργο σας είναι να σχηματίσετε με τα γράμματα ένα ψηφιδωτό που να αποδίδει το χρώμα των λέξεων.

Μπορείτε να χρωματίσετε τις ψηφίδες παίζοντας με τις αποχρώσεις ενός χρώματος, με τα ψυχρά και τα θερμά χρώματα ή με τη φωτεινότητα των χρωμάτων. Π.χ. μπορείτε να χρησιμοποιήσετε αποχρώσεις του μπλε για να δείξετε τη θάλασσα ή τον ουρανό.

Σκοπός μας είναι να ερμηνεύσουμε το κείμενο μέσα από τη συνεργασία στην ομάδα.



## **Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ**

Αν το εργαστήριο της Πληροφορικής δεν είναι διαθέσιμο, μπορεί η άσκηση η οποία περιγράφεται στο δεύτερο φύλλο εργασίας να γίνει στην αίθουσα διδασκαλίας με πέντε φορητούς Η/Υ.

Αν οι μαθητές μας δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της επεξεργασίας πέντε διαφορετικών ποιητικών κειμένων, θα μπορούσαν όλες οι ομάδες να ασχοληθούν με το ίδιο ποίημα, όποιο κατά την κρίση του εκπαιδευτικού ενδείκνυται για τις δυνατότητες των μαθητών.

## **H. ΚΡΙΤΙΚΗ**

Για να είναι παρόντες οι συνεργαζόμενοι εκπαιδευτικοί στις δραστηριότητες της παραγωγής κειμένου και της παρουσιάσής του στην ολομέλεια θα πρέπει να γίνει τροποποίηση του προγράμματος.

## **Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**

ΔΕΠΠΣ–ΑΠΣ Νεοελληνικής Λογοτεχνίας για το Γυμνάσιο

<http://ebooks.edu.gr/courses/DSGYM-C113/document/4be4501f014b/4be45016zx5d/4be45016cnuq.pdf>

James, L.1996. *Light and Colour in Byzantine Art*. Oxford: Oxford University Press.

Kress, G. & T. Van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse*. London: Arnold.

Οδηγίες για τη διδασκαλία των μαθημάτων των Α', Β' και Γ' τάξεων Ημερήσιου και Εσπερινού Γυμνασίου για το σχ. έτος 2013-2014.

Πολέμη-Τοδούλου, Μ. 2012. Φροντίζοντας τη διαμόρφωση της ομάδας των παιδιών στην τάξη. Στο *Επιμορφωτικό υλικό. Τόμος Δ: Θέματα αξιοποίησης της ομάδας στη σχολική τάξη*. 2012. Στο πλαίσιο της Πράξης «Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών-Α' φάση, Άξονες προτεραιότητας 1,2,3 - MIS 298330, MIS 298347,



MIS 298349» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

[http://www.epimorfosi.edu.gr/images/stories/ebook-epimorfotes/sxeseis/sxeseis\\_sxolikh\\_taxh.pdf](http://www.epimorfosi.edu.gr/images/stories/ebook-epimorfotes/sxeseis/sxeseis_sxolikh_taxh.pdf)

Χοντολίδου, Ε. 1999. Εισαγωγή στην έννοια της πολυτροπικότητας. Στο *Γλωσσικός Υπολογιστής*, τ.1.

<http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko1st/default.htm>



## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

### Κείμενα

[Κίτρινο](#), *Τα μουσικά του κήπου* (2001)

Στίχοι: Δημήτρης Μαυρίκιος  
Μουσική: Νίκος Κυπουργός  
Ερμηνεία: Άρης Χριστοφέλλης

Ωχρα βαθιά το σαλόني  
το αμπαζούρ λεμονί  
καναρινί το μπαλκόνι  
κι οι κουρτίνες κροκί  
Να 'ν' το καρπούζι πεπόνι  
κι όλα τα αμάξια ταξί  
κίτρινη σκόνη  
κίτρινο χιόνι  
στο κάθε τι

Οι παπαρούνες ζηλεύουν  
και το λουλάκι λυσά  
στο κομμωτήριο σπεύδουν  
να βαφτούνε ξανθά  
κίτρινο ρουζ στα χειλάκια  
κίτρινο λευκαντικό  
κίτρινη σκόνη  
κίτρινο χιόνι  
αχ! κίτρινο



[Η φρεγάδα](#), *Η βουή του μύθου* (1996)

Στίχοι: Θοδωρής Γκόνης

Μουσική: Νίκος Ξυδάκης

Ερμηνεία: Νίκος Ξυδάκης Μελίνα Κανά

Μια βασιλική φρεγάδα  
με μεταξωτά πανιά  
ξάρτια, αντένες και κατάρτια  
λάμπουν μέσα στα νερά

Σκίζει ο θαλασσομάχος  
τον γαλάζιο ουρανό  
κι η μανούλα του στο μώλο  
του φωνάζει στο καλό

Τραγουδάνε τα κορίτσια  
το σκοπό του γυρισμού  
μα της θάλασσας οι δρόμοι  
είν' στο χέρι του Θεού

Μια βασιλική φρεγάδα  
με μεταξωτά πανιά  
ανεμόσκαλες και στράλια  
λάμπουν μέσα στα νερά